ІНСТИТУЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ КОРПОРАЦІЙ В УКРАЇНІ

Радєва М. М.

Проанализированы уровень и эффективность институционного обеспечения развития национального корпоративного сектора. Предложены направления создания системы институционных структур разных уровней, которая обеспечивает обоснованное внедрение государства в рыночные механизмы корпоративной экономики для выполнения социальной функции, формирования позитивного имиджа Украины, привлечения инвестиций, сбалансирования и примирения государственных, корпоративных, личных интересов и мирового сообщества в целом. Развитие институционного обеспечения функционирования корпораций должно решать две разнородные задачи: разработка механизмов, обеспечивающих социально-экономическое развитие национальной экономики на основе корпоративного сектора; разработка инструментов обеспечения и поддержки баланса интегралов участников корпоративных отношений, социализации корпоративных отношений для решения противоречий корпорации.

Проаналізовано рівень і ефективність інституційного забезпечення розвитку національного корпоративного сектору. Запропоновано напрями створення системи інституційних структур різних рівнів, яка має забезпечити обґрунтоване втручання держави у ринкові механізми корпоративної економіки для виконання соціальної функції, формування позитивного іміджу України, залучення інвестицій, поєднання й примирення державних, корпоративних, особистих інтересів і світового співтовариства в цілому. Розвиток інституційного забезпечення функціонування корпорацій має вирішувати два різнорідних завдання: розроблення механізмів, що забезпечуватимуть соціально-економічний розвиток національної економіки на основі корпоративного сектору; розроблення інструментів забезпечування і підтримування балансу інтегралів учасників корпоративних відносин, соціалізації корпоративних відносин для вирішення протиріч корпорації.

The level and the efficiency of the institutional providing of development of national corporate sector are analyzed. Directions of creation of the system of institutional structures of different levels, which provides reasonable introduction of the state in the market mechanisms of corporate economy for performing the social duty, formation of positive image of Ukraine, attraction of investments, balance and reconciliation of state, corporate, personal interests and the world community as a whole are offered. Development of institutional functioning of corporations must solve two verse objectives: to develop mechanisms to ensure socio-economic development of national economy on the basis of the corporate sector, to develop support tools and to ensure the balance of the integrals of participants of corporate relations, the socialization of corporate relations for solving the contradictions of the corporation.

Радева М. Н. канд. экон. наук, доц. КПУ

vik2005vik@mail.ru

КПУ – Классический приватный университет, г. Запорожье

УДК 330.1

Радєва М. М.

ІНСТИТУЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ КОРПОРАЦІЙ В УКРАЇНІ

Ефективність і цілеспрямованість подальшого розвитку корпорацій залежить від ефективності інституційного забезпечення цього процесу, найзначнішу роль у якому відіграє держава. Корпорація має підкорятися єдиним правилам, що встановлюють певні нормативні обмеження і визначають напрями потенційного розвитку. Держава за двадцять років, що минули з прийняття першого нормативного акту з корпоратизації, не надала чітких орієнтирів і виваженої основи цьому процесу. Існує нагальна потреба переосмислити і надати логічного спрямування розвитку корпоративного сектору.

Держава формує зовнішній обмежувальний інститут, що регулює та обмежує діяльність корпорації та інших громадських об'єднань даного суспільства. Держава (Президент, Уряд, уповноважені органи – Державна комісія з цінних паперів і фондового ринку, Фонд державного майна України, Національний банк України) забезпечує створення та виконання норм провадження господарської діяльності.

Завдання національної політики пов'язані з досягненням високих стандартів і безпеки життя населення країни: створення достойного рівня життя та гідних умов для праці й відпочинку, зняття й пом'якшення соціальних протиріч, забезпечення особистої безпеки. Реалізація цих завдань потребує створення ефективних механізмів захисту національної безпеки України та її незалежності; інтегрування української економіки у світове господарство; забезпечення внутрішніх потреб країни на основі розвитку корпоративного сектору економіки. Вирішення цих завдань потребує розуміння механізму прийняття урядових рішень.

Держава є найбільш універсальним гарантом виконання контрактів, вона діє разом з професійними, регіональними і міжнародними організаціями. За визначенням Д. Норта держава – це організація [1], відповідно на ефективність реалізації нею функцій впливають проблеми управління поведінкою виконавця. У рамках «агентської проблеми» державний службовець може використовувати асиметрично розподілену інформацію на свою користь, для забезпечення власних інтересів, що не співпадають з інтересами поручителя. Зростання розмірів держави дозволяє економити на витратах при створенні загрози або здійсненні насильства. Одночасно це пов'язано з додатковим ризиком зловживань перевагами виконання функцій гаранта обмінів. Поведінка гаранта залежить від стимулів: короткострокові вигоди підвищують ймовірність зловживання гарантом своїми перевагами [2].

Економічна теорія пропонує різноманітні й навіть протилежні методологічні підходи до формування державою системи інститутів регулювання. Кейнсіанці сповідують принципи максимальної вигоди, інституціоналісти – принципи індивідуалізму. З погляду кейнсіанців у рамках державного регулювання урядовці приймають рішення, виходячи з прогнозних результатів упливу кредитно-грошових і фінансових заходів на економіку. Прихильники класичного інституціоналізму, відповідно до теорії суспільного вибору, вважають, що вибір урядового рішення ґрунтується на оцінці очікуваного впливу наслідків прийнятого рішення на престиж урядовця. Новий інституціоналізм визначає механізми державного управління як рамки можливостей і обмежень вибору альтернатив людських взаємовідносин. Незалежно від підходів до оцінки мотивів урядових службовців різних рівнів при прийняті рішень, вибір буде орієнтований на вирішення найгостріших проблем суспільства.

Метою статті є аналіз інституційного забезпечення ефективного розвитку корпоративного сектору і розроблення напрямів створення системи інституційних структур різних рівнів, що має забезпечити обґрунтоване втручання держави у ринкові механізми корпоративної економіки для виконання соціальної функції.

Адекватність підходу нового інституціоналізму до сучасних умов можна пояснити дією правила «вибіркової соціальної справедливості», що може відрізнятися для окремих членів суспільства та соціальних груп. Задоволення соціальних потреб вимагає втручання держави через створення відповідних інститутів. Згідно з теорією нового інституціоналізму вибір програм розвитку країни базується на виконані норм – обов'язкових правил поведінки. Несправедливість вимагає застосування державою норм, але задовольнити всіх без винятку неможливо. Тобто урядове рішення ґрунтується на певних стандартних обмеженнях і можливостях, з урахуванням інтересів пріоритетної частини населення, та може бути прийнятним лише для частини суспільства, більшої або меншої.

Обмеження, що накладає на себе економічний агент, допомагають структурувати відношення з оточенням. Незначна частка таких обмежень має формальний характер. В ідеалі, основою створення формальних інститутів стають неформальні норми, що функціонують в господарській практиці, поступово поширюються та набувають легітимності. Разом з тим, інститути як результат минулих процесів є фактором соціальної інерції, вони не здатні забезпечити подальший розвиток лише через функціонування неформальних норм. Це потребує легалізації неформальних норм силою закону і перетворення на формальні. Особливо цей процес стосується державної влади й створення політичних (конституційних) правил. Налагодження взаємозв'язку між формальними та неформальними інститутами стає обов'язковою умовою прийняття формальних норм громадськістю, що забезпечує ефективну дію формальних інститутів.

Виконання формальних правил забезпечується дією традицій, звичаїв, соціальних умовностей (неформальних обмежень), а за їх недостатності включаються механізми примушення, що забезпечують виконання правил.

Політичні правила встановлюють ієрархічну структуру держави, визначають порядок прийняття рішень, фіксують підходи до контролю за їх дотриманням. Сукупність політичних правил дозволяє ідентифікувати суспільство як ціле, наприклад, федеративна, парламентська, президентська республіка тощо. Конституційні правила існують на всіх організаційних рівнях від держави до підприємства. Саме вони забезпечують формування каркасу інституційного середовища, в якому створюються мотиваційні передумови й загальні обмеження обміну. Економічні правила більш низького порядку структурують процес обміну між економічними агентами. Наприклад, такі правила визначають оптимальну форму організації господарської діяльності, регламентують встановлення граничної ціни на продукти і ресурси, впроваджують обмежень на імпорт через квотування й підвищення митних платежів, посилюють екологічні вимог, змінюють терміни дії патентів, визначають дієвість заходів антимонопольного регулювання; підвищують вимоги до ліцензування [2].

Неефективне виконання гарантом своїх функцій, насамперед, неадекватність і невизначеність у застосуванні санкцій, може приводити до вибору суб'єктами господарювання іншої форми гарантій (тіньовий арбітр, інша держава), скорочення економічної активності на даній території, зміни форми діяльності (бездіяльність або імітація діяльності). Гарантом виконання контракту може виступати інша держава, що приводить до часткової втрати монополії держави на насильство на своїй території. Міжнародні організації (ООН, МВФ, СОТ тощо) також можуть виступати гарантом держави яка є членом організації. Іншою інституціональною альтернативою забезпечення виконання правил є використання цінності репутації – бренд, зовнішній публічний аудит, бюро бізнесу майбутнього, рейтингові агентства [2].

Економічна модель країни стає результатом гострої боротьби між транснаціональним і національним капіталом, національною елітою і міжнародними організаціями, що мають різні інтереси, цінності, інструменти дії на економіку. Транснаціональний капітал прагне до контролю над світовим ринком, формує сприятливу для себе інформаційну, правову і силову

структуру. Корпорації і міжнародні інститути прагнуть до встановлення контролю над національними державними інститутами, що дозволяє усувати перепони на шляху міжнародного руху капіталу, товарів, робочої сили. Метою корпорацій стає повна лібералізація та перегулювання економіки, що виключає саму можливість проведення цілеспрямованої структурної, промислової, інвестиційної, інноваційної політики [3].

Д. Норт концентрує увагу, що більша частина правил створюється для забезпечення скоріше приватних, ніж суспільних інтересів. Збільшення різноманітності інтересів зменшує ймовірність забезпечення будь-якого інтересу за рахунок більшості, сприяє виникненню складних форм обміну, створення коаліцій [4].

Держава започатковує та підтримує функціонування формальних інститутів, необхідних для засновування та функціонування національної системи корпоративного управління. Державні формальні інститути – Конституція, кодекси, закони, постанови, розпорядження – мають статус обов'язкових правил для частини суб'єктів господарювання. Інформування суб'єктів господарювання відбувається через створення нормативної бази законодавчих актів – інституту права.

Контроль за дотриманням корпораціями державних норм покладено на інститути судової та податкової систем, інститут аудиторів. Державний вплив на суб'єктів господарювання здійснюється також через додаткові інструменти: ліцензування, квотування, асортиментне регулювання, ціноутворення, антимонопольні обмеження, податкові, кредитні та інші пільги. Структура податків, акти державного регулювання, судові рішення, закони й інші формальні обмеження визначають стратегічні напрями формування політики корпорацій і конкретні прояви економічної поведінки [4].

Державне регулювання виходить за межі безпосередньо управління державними корпораціями, створюючи цілісну організаційно-правову базу функціонування всіх корпоративних підприємств. Держава встановлює правила гри – норми, закони, що визначають можливості розвитку корпорацій. Виступаючи регулювальником відносин між власниками, менеджментом, найманими працівниками, контактними групами, держава перетворюється на елемент корпоративного середовища. Регулювальний вплив держави відбувається безпосередньо через систему загальногосподарських норм та нормативів, і опосередковано через реалізацію стратегій соціальної відповідальності корпорацій, регулювання діяльності інших утворень у межах даного суспільства [5].

Система регулювання діяльністю корпорацій включає норми, прописані в Цивільному, Господарському і Митному кодексах, законах України, прийнятих Верховною Радою, указах Президента України, постановах Кабінету Міністрів України, положеннях і методиках Фонду державного майна України, Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку, документах органів регіональної виконавчої влади (ДКЦПФР), міжнародних договорах, ратифікованих ВРУ, договори осіб, уповноважених на управління державними корпоративними правами.

Чинне законодавство характеризується фрагментарністю і суперечливістю окремих норм правового поля. Така ситуація, за історичним досвідом, відповідає початковому етапу інституціалізації корпоративних відносин, на зміну якої має прийти ширша регламентація. Недорозвиненість правового поля дозволяє порушувати інтереси держави і окремих акціонерів, навіть без порушення формальних норм чинного законодавства.

Інституційне забезпечення розвитку українських корпорацій, створюване з початку 90-х рр. XX ст., не можна вважати задовільним, оскільки нормативно-правова база не забезпечує завдання формування сприятливого корпоративного інституціонального середовища. Унормування діяльності та розвитку корпоративного сектору було забезпечено низкою законодавчих актів, що дотепер мають низькі регуляторні функції, зберігають значні суперечності між собою та міжнародним законодавством.

Правові основи функціонування корпоративних товариств було закладено в Законі СРСР «Про господарські товариства» від 19.09.1991 р. № 1576-XII, що з численними поправками діє донині. Законом не інституціалізовано жодного механізму захисту прав власників.

Пункти Положення про порядок корпоратизації підприємств, що надавали керівнику підприємства право формувати комісію, до повноважень якої входила оцінка вартості майнового комплексу та складання проекту плану розміщення акцій, створили перші можливості для зловживань керівниками підприємств. Указом про корпоратизацію підприємств обов'язки голови правління АТ було автоматично покладено на керівника підприємства, що корпоратизується, керівником же подавався на затвердження спостережній раді склад правління. Цим же документом директорам, їх заступникам, головним спеціалістам, керівникам структурних підрозділів надавалась можливість додаткового придбання акцій на загальну суму до 5 % після придбання акцій працівниками підприємств на пільгових умовах, навіть з відстрочкою оплати. Ці норми визначила вектор формування структури власності в Україні на першому етапі приватизації, забезпечивши перевагу менеджменту.

Результати перетворення державних підприємств у ВАТ, що відбувалося через продаж акцій, мали позитивні та негативні наслідки. Пільгове розміщення акцій серед працівників і керівників підприємства, а також продаж акцій на сертифікаційних аукціонах за приватизаційні майнові сертифікати дозволило усьому населенню, яке не мало фінансових можливостей і ментальних якостей купувати акції за гроші, прийняти участь у приватизації. Одночасно серйозним недоліком сертифікатної приватизації стало не виконання основного свого завдання - створення нового ефективного власника.

Закон не надає відповіді на питання: з якою метою відбуватиметься корпоратизація унітарних державних підприємств і перетворення їх на державні акціонерні товариства, інституціалізована Законом України «Про приватизацію державного майна» від 04 березня 1992 р. № 2163-XII і Постановою «Про перелік об'єктів, які не підлягають приватизації у зв'язку з їх загальнодержавним значенням»? Жодна норма законодавчих актів не визначає відмінностей між ДАТ і державним унітарним підприємством. Припустимо передбачалося, що ДАТ матимуть більше прав і повноважень, ніж унітарні підприємства.

Можливо, Україна має скористатися досвідом США, в яких великі державні корпорації надають суспільству послуги на таких умовах, що не можуть бути отримані від приватних підприємств. Державна корпорація поєднує дві принципові характеристики: власником залишається держава, яка не несе відповідальності за наслідки діяльності корпорації. Американська практика надає державним корпораціям окремі повноваження уряду.

Закон України «Про акціонерні підприємства» від 17.09.2008 р. № 514-VI визначає порядок створення, діяльності, припинення, виділу АТ, їх правовий статус, права та обов'язки акціонерів. Закон поділяє АТ на приватні (до 100 акціонерів) і публічні, що можуть здійснювати публічне і приватне розміщення акцій. Акціонери публічного АТ мають змогу відчужувати належні їм акції без згоди інших акціонерів і товариства.

Ці норми Закону матимуть два основних наслідки. Зменшуються можливості для зловживання акціонерів-інсайдерів у процесі збільшення статутного капіталу. Одночасно публічне розміщення акцій призводитиме до подальшого вимивання дрібного власника і збільшення інсайдерських часток законним шляхом.

Аналіз особливостей функціонування національних регулювальних систем дозволив визначити характер вплив держави на структуру власності: сильний захист прав власників призводить до розпорошення власності; слабкий – до концентрації корпоративної власності та створення складних систем контролю [6]. Інсайдерська структура власності, що склалася в Україні, свідчить про недостатність інституційного забезпечення процесів корпоративного розвитку.

Посилення процесів інтеграції на законодавчому рівні вилилося у прийняття Закону України «Про холдингові компанії в Україні» від 07 лютого 2006 р. № 3528-IV. У глобальній економіці холдингові компанії виконують роль консолідаторів фінансових потоків. Холдингові компанії виникають як продукт процесів інтеграції, злиття та поглинань і використовуються з метою консолідації корпоративної власності, інвестування, оптимізації розподілу грошових потоків і податкового навантаження, захисту від рейдерства. Закон України концентрується виключно на визначені найменування «холдингова компанія», особливостях створення і деякій специфіці роботи холдингів. Європейське законодавство, що на відміну від українського передбачає податкові пільгові режими для холдингових компаній, стає благодатним ґрунтом для розвитку холдингів. ЗУ «Про промислово-фінансові групи» конституював поняття «промислово-фінансова група», «транснаціональна промислово-фінансова група».

На сьогодні залишаються невирішеними питання механізмів реалізації принципів корпоративного управління, механізмів взаємоузгодження інтересів різних груп учасників корпоративних відносин. Інформація про діяльність корпорації недоступна для дрібних власників. Не вирішено проблему подвійного оподаткування дивідендів як частини прибутку товариства й як частини особистого доходу.

Корпоративні права в Україні слабо інституціолізовані та практично незахищені. Основними проблемами залишаються: порушення процедури участі в загальних зборах акціонерів, порушення підчас підписки на акції додаткової емісії та відверте шахрайство з розмиванням часток власності, деструктивні дії власників великих пакетів акцій, часто керівників підприємства, перерозподіл грошових потоків і прибутків на користь зацікавлених осіб, неправомірне вилучення активів корпорацій через їх продаж, укладання неефективних угод.

Триває модифікація корпоративного законодавства у світі, зорієнтована на захист прав інвесторів. Зокрема вирішення цього завдання забезпечує розвиток Міжнародних принципів корпоративного управління на основі відкритості і прозорості корпоративних систем. На основі міжнародних стандартів розроблено «Національні принципи корпоративного управління», що ухвалено рішенням ДКЦПФР від 11.12.2003 р. Ці принципи, що мають стати маяком для інституціоналізації корпоративного розвитку, на сьогодні мають рекомендаційний характер. Невідповідність українського інституціонального середовища глобальним тенденціям виявляється через неготовність корпорацій прийняти нові правила поведінки.

Роль держави визначається глибиною наслідків соціально-економічних негараздів, до яких призвели трансформації суспільного ладу, різка зміна пріоритетної форми власності та створення нових організаційних корпоративних структур. Ефективність ринкових реформ виявилася неадекватною соціально-економічної ефективності, неспівставною з заплаченою високою ціною у виді глибинного руйнування виробничого та технологічного потенціалу, неадекватною витратам інших країн з перехідною економікою [7].

Українська економіка вважається однією з найвідкритих, що пояснюється значно меншим, ніж у розвинутих країн, втручанням держави в управління економікою. Відкритість національної економіки забезпечує засвоєння досягнень світового науково-технічного прогресу, здійснення корінних змін якісних характеристик національної економіки, входження до світової економіки. Одночасне посилення конкуренції з боку ймовірно сильніших закордонних товаровиробників має обмежувати введення принципів вільної торгівлі тими секторами економіки, що мають відчутну перевагу. Уряди розвинених країн за довгі роки функціонування ринкової економіки зуміли створити розвинену систему захисту та підтримки національного ринку [8].

Неспроможність ринкової самоорганізації подолати інституціональні, інвестиційні, фінансові кризи потребує державного регулювання. Недосконалість та фрагментарність існуючого законодавства призводить до повільного формування інфраструктури, незадовільного виконання прийнятих законів. В Україні відсутні державні інститути, здатні акумулювати всі

досягнення нації та повернути їх на благо суспільства [9]. Держава продемонструвала неспроможність виконувати свої функції. Україна прийняла на себе імідж країни «глобальної периферії» у глобальній економіці, що виконує функції забезпечення ефективних умов розвитку «країн центру».

Стан конкуренції в економіці тісно пов'язаний з діяльністю держави, залежить від того, наскільки проголошена форма держави відповідає економічній основі влади, а конкурентна політика держави визначається взаємодією двох чинників – конкуренції у бізнесі та політичної конкуренції. Завданням держави є забезпечення державного захисту конкуренції у підприємницькій діяльності, охорона прав й інтересів підприємців від проявів монополізму з метою розв'язання проблем на ринках товарів і послуг. Ці завдання, підґрунтя яких становить кейнсіанська доктрина, виставляються українським законодавством як предмет першочергової уваги органів влади, насамперед Антимонопольного комітету України. Однак, Й. Шумпетер вважав недоцільним змушувати працювати монополію на принципах досконалої конкуренції. На думку Дж. Гелбрейта, завданням держави має стати не подолання монополії, а зниження вартості та ризику використання технологій і фінансування розвитку сучасної науки. Учений висловлював думку, що корпораціям не слід остерігатися антимонопольного законодавства. Антитрестовські закони існують уже 80 років, основна структура правових норм діє 60 років, за цей час не зроблено нічого, що могло б обмежити розвиток техноструктури і зростання її влади [10].

В.°Геєць [11] визначає, що найвпливовішим чинником формування усіх складових державної політики стає зобов'язання влади перед своєю власною електоральною (соціальною) базою з притаманними їй інтересами. Економічно панівна страта створює державу як апарат примушення для охорони своїх економічних інтересів. Держава, у свою чергу, фактично встановлює формальні та неформальні інститути, правила гри на економічному полі, серед яких найважливішими є умови конкуренції.

Моделі конкурентної політики держави можна розділити на «збалансовані» та «незбалансовані» залежно від варіантів співвідношення політичної та економічної конкуренції і відповідності станів економічної та політичної конкуренції один одному. Модель «збалансованого співвідношення» включає три варіанти:

1) держава обмежує доступ до політичної конкуренції своїх антагоністів;

2) держава розширює свою соціальну базу та переносить на неї правила добросовісної політичної конкуренції заради згладжування гострих протиріч та значного підвищення рівня життя населення;

3) держава встановлює правила недобросовісної політичної конкуренції для забезпечення влади вузького кола осіб, у конкурентному середовищі під прикриттям антимонопольного законодавства діють фактичні правила недобросовісної конкуренції.

Друга модель «незбалансованого співвідношення» характеризує фактичний розрив між умовами реалізації політичного плюралізму та економічними інтересами влади, включає два варіанти:

1) держава протистоїть інтересам економічно панівних кіл і заважає бізнесу, який, у свою чергу, використовує «брудні» технології для лобіювання свої інтересів, захоплення лідируючих посад у державі;

2) бізнес заважає державі, викликає невдоволення у керівництва держави, яке, у свою чергу, шляхом кримінального переслідування відсторонює від влади олігархів, перерозподіляючи їх власність [11].

Методологічну основу формування конкурентної політики України та антимонопольного законодавства становила концепція ідеальної конкуренції, у якій не відображалися еволюційні зміни в суспільстві: науково-технічний прогрес, глобалізація ринків, інтенсифікація процесів злиття та поглинання, утворення потужних корпорацій [12].

Формування конкурентного середовища базується на потребі держави в здоровій економічній конкуренції, що примушує нормально працювати механізми політичного плюралізму. Ефективне функціонування підприємств у конкурентному середовищі вимагає забезпечення набору гарантій у сфері економічного регулювання: рівні можливості по захисту прав, рівний доступ до механізмів державної підтримки, чіткі правила гри, розумний тягар обов'язків перед державою [11].

Вплив держави може бути пов'язаний не тільки зі створенням сприятливих умов для наднаціонального бізнесу з метою втягування національних підприємств у світовий економічний простір. Метою держави може бути гальмування і блокування входження небажаних для національного середовища підприємств. З цією метою використовуються формальні та неформальні інститути: механізми вхідних вимог, каналів прямого відсіву, прямого пропуску тощо [13].

Пріоритетом діяльності органів державної влади має стати реструктуризація і підвищення конкурентоспроможності господарських комплексів та окремих великих підприємств, розширення їх галузевої спеціалізації, екологізації виробництва, розбудова виробничої, транспортної та ринкової інфраструктури [14].

Правова база корпоративного управління має вирішувати ще одне важливе завдання розвитку національного економіки: створення механізмів забезпечення оновлення і розширеного відтворення ресурсної бази підприємств. Екстенсивний розвиток України за рахунок експлуатації зношених і застарілих основних засобів потребує розробки інструментів, що дозволять стимулювати процес інтенсифікації.

У процесі трансформації інститутів держава виступає як законодавець і як гарант дотримання законів. При забезпеченні соціальної справедливості досить чітко відстежується протиріччя між формальними та неформальними інститутами: держава неспроможна реалізувати соціальні функції відповідно до законодавчо встановлених вимог. Очевидно, що Україна конституційно визначила соціальну спрямованість розвитку економіки, не забезпечивши створення відповідних інститутів для реалізації соціальної конверсії. Вимальовуються нові складові інституту держави для реалізації соціальної функції. Необхідно визнати, що політичні рішення критично впливають на функціонування економіки. Врахування цього впливу потребує створення моделі політико-економічного процесу, складовими якого стають інститути, пов'язані з цим процесом, і структура політичної і економічної взаємодії, що них спирається.

Модифікація корпоративного законодавства України має ґрунтуватися на історичній традиції континентальної правової системи, що поділяє право на публічне (відносини держави з приватними особами) і приватне (захист приватних інтересів), останнє у свою чергу забезпечує регулювання відносин приватних осіб, пов'язаних з отриманням прибутку. Необхідно розробити механізми, що забезпечать поєднання приватного капіталу корпорацій та держави в єдиний функціональний економічний механізм.

Метою державного регулювання зобов'язане стати поєднання, примирення інтересів державних, корпоративних, особистих та світового співтовариства в цілому. У зв'язку з цим особливого значення набувають завдання розробки концепції державного розвитку корпоративного сектору економіки. Основою стратегічної орієнтації України має стати удосконалення інституційної бази розвитку корпорацій, оскільки логіка потрапляння країни до однієї з груп відповідає логіці взаємозв'язку між регуляторною практикою та глобальною конкурентною стратегією. Це зумовлює зростання ваги інституційного інструментарію, напротивагу радикальному лібералізму, що панував останнім часом. Необхідно розробити і прийняти концепцію розвитку корпорацій, що на законодавчому рівні має прийняти форму Закону України. Основним принципом формування інституційного забезпечення розвитку корпорацій має стати підвищення ефективності, а не механічне нарощування регулятивних повноважень.

Закон регламентовуватиме способи державного нагляду за діяльністю корпорацій, з метою забезпечення дотримання інтересів України в процесі інтеграції країни на європейські та світові ринки, забезпечення рівних умов конкуренції для міжнародних і українських корпорацій як на національному, так і на світовому ринках, запобігання негативним соціальним, економічним, екологічним наслідкам діяльності іноземних корпорацій на території України, попередження виявів монополізації і недобросовісної конкуренції, забезпечення прозорості та відкритості фондового ринку.

ВИСНОВКИ

Розвиток інституційного забезпечення функціонування корпорацій має вирішувати два різнорідних завдання. По-перше, розроблення механізмів, що забезпечуватимуть соціально-економічний розвиток національної економіки на основі корпоративного сектору. По-друге, розроблення інструментів забезпечування і підтримування балансу інтегралів учасників корпоративних відносин, соціалізації корпоративних відносин для вирішення протиріч корпорації, яка за своєю сутністю є носієм системи потенційних конфліктів.

Запропоновані заходи забезпечуватимуть становлення національної моделі регулювання діяльності корпорацій з наданням пріоритетів у розвитку національного корпоративного сектору, формуванні позитивного іміджу України для залучення інвестицій, поєднання й примирення інтересів державних, корпоративних, особистих і світового співтовариства в цілому.

ЛІТЕРАТУРА

1. North D. C. Structure and Change in Economic History / D. C. North. – N.-Y.; London : Norton, 1981.

2. Шаститко А. Е. Новая институциональная экономическая теория / А. Е. Шаститко. – М. : Экономический факультет МГУ, ТЕИС, 2002. – 591 с.

3. Глазьев С. Ю. О стратегии развития российской экономики / С. Ю. Глазьев // Научный доклад. – М. : ЦЕМИ РАН, 2001.

4. Норт Д. Институты, институциональные изменения и функционирование экономики / Пер. с англ. А. Н. Нестеренко; предисл. и науч. ред. Б. З. Мильнера. – М. : Фонд экономической книги «Начала», 1997. – 180 с.

5. Євтушевський В. А. Стратегія корпоративного управління / В. А. Євтушевський, К. В. Ковальська, Н. В. Бутенко. – К. : Знання, 2007. – 287 с.

6. Сірко А. В. Корпоративні відносини в перехідній економіці : проблеми теорії і практики / А. В. Сірко. – К. : Імекс, 2004. – 413 с.

7. Мильнер Б. З. Предисловие научного редактора / Б. З. Мильнер; пер. с англ. А. Н. Нестеренко; предисл. и науч. ред. Б. З. Мильнера // Институты, институциональные изменения и функционирование экономики. – М. : Фонд экономической книги «Начала», 1997. – С. 5–11

8. Ильин М. Финансово-промышленная интеграция и корпоративные структуры: мировой опыт и реалии России / М. Ильин, А. Тихонов. – М. : Альпина Паблишер, 2002. – 287 с.

9. Економіка України в умовах глобалізації / М. П. Денисенко, А. П. Гречан, Ю. Б. Пінчук, Л. О. Стороженко // Економіка та держава. – 2006. – № 5. – С. 28–31.

10. Гэлбрейт Дж. К. Экономические теории и цели общества [Электронный ресурс] / Джон Кеннет Гэлбрейт // Галерея экономистов. – Режим доступа : http://economicus.ru.

11. Геєць В. Конкуренція в бізнесі і конкуренція в політиці / В. Геєць // Конкуренція. Вісник Антимонопольного комітету України. – 2007. – № 1. – С. 2–5.

12. Кіндзерський Ю. Проблеми національної конкурентоспроможності та пріоритети конкурентної політики в Україні / Ю. Кіндзерський, Г. Паламарчук // Економіка України. – 2006. – № 8 (537). – С. 19–29.

13. Пономаренко В. Управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства як наукова і навчальна дисципліна / В. Пономаренко, Л. Піддубна // Економіка України. – 2007. – № 12 (553). – С. 17–27.

14. Оскольський В. Про перспективи становлення конкурентоспроможної регіональної економіки / В. Оскольський // Економіка України. – 2007. – № 12 (553). – С. 4–11.